

УДК 336.716

Кошельок Г.В.*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри**економіки підприємства та організації підприємницької діяльності
Одеського національного економічного університету***Koshelok Halina***Ph.D., Associate Professor, Senior Lecturer of the
Department of Economic of Enterprises and Entrepreneurship Organization
Odessa National Economic University***ГРОШОВІ ПОТОКИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА****CASH FLOWS IN THE ENTERPRISE MANAGEMENT SYSTEM****АНОТАЦІЯ**

У статті розглянуто підприємство як відкрита система, який притаманні певні властивості. Зазначено, що система управління підприємством включає загальні та специфічні функції управління, за необхідністю функції управління можуть бути доповнені. Доведено, що моніторинг можна розглядати як складову процесу управління підприємством, тобто як окрему стадію процесу управління грошовими потоками підприємства, що об'єднує дві функції, а саме превентивну та контрольну. Запропоновано ввести центр відповідальності грошових потоків, який зосередить усі функції управління грошовими потоками. Для функціонування системи управління необхідна різноманітна інформація. Варто зазначити, що облік надає інформацію, що є джерелом для проведення аналізу. Використовуючи методи аналізу, інформація перетворюється на придатну для прийняття управлінських рішень.

Ключові слова: грошовий потік, система, властивості, управління, центри відповідальності.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрено предприятие как открытая система, которой присущи определенные свойства. Указано, что система управления предприятием включает общие и специфические функции управления, при необходимости функции управления могут быть дополнены. Доказано, что мониторинг можно рассматривать как составляющую процесса управления предприятием, то есть как отдельную стадию процесса управления денежными потоками предприятия, который объединяет две функции, а именно превентивную и контрольную. Предложено ввести центр ответственности денежных потоков, который сосредоточит все функции управления денежными потоками. Для функционирования системы управления необходима разнообразная информация. Стоит отметить, что учет предоставляет информацию, которая является источником для проведения анализа. Используя методы анализа, информация превращается в подходящую для принятия управленческих решений.

Ключевые слова: денежный поток, система, свойства, управление, центры ответственности.

ANNOTATION

The study considers the enterprise as an open system, which has certain properties. It is stated that the enterprise management system includes general and specific management functions, management functions can be supplemented. Common functions include: planning, organizing, motivating, controlling and coordinating. These control functions are closely interconnected and are constituent elements of each specific function, but their specific gravity is not the same. Through interaction, unity, quality and timely performance of all functions, a high level of management organization is ensured. It is determined that the efficiency of func-

tioning of the economic system of the enterprise can be achieved through management. The properties of the managed system are revealed in the work: hierarchy, multicriteria, autonomy, dynamism, uncertainty, self-organization and adaptation. For each enterprise, the system of cash flow management of the enterprise is individual, must take into account the specific conditions of the external and internal environment and the peculiarities of financial and economic activity. Under the system of cash flow management at the enterprise means the methods, tools and techniques of purposeful, continuous influence on the part of the financial service of the enterprise on the movement of funds in order to achieve this goal. It is proved that monitoring can be considered as an integral part of the enterprise management process, i. e. as a separate stage of the enterprise cash flow management process, which combines two functions: preventive and control. It is proposed to introduce a cash flow responsibility center that will concentrate all cash flow management functions. This unit will collect, accumulate process, organize, control and transmit information on the status and movement of cash flows at the request of management. A variety of information is required for the operation of the management system. It should be noted that accounting provides information that is the source for analysis. Using the methods of analysis, information is transformed into decision-making.

Key words: cash flow, system, properties, management, responsibility centers.

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання, коли у значної частини підприємств спостерігається дефіцит грошей, який зумовлює їх неплатоспроможність, що приводить до зростання боргів, спричиняє банкрутство й ліквідацію, велике значення має дослідження стану грошових потоків підприємства [1, с. 158].

Таку ж думку має автор роботи [2, с. 89], яка стверджує, що поступовий перехід до нових форм господарювання зумовив гостру потребу розроблення адаптованих до сучасної практики механізмів управління їх фінансово-господарською діяльністю, серед яких особливої уваги заслуговує організація управління грошовими потоками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом питанням управління грошовими потоками приділена значна увага сучасними вченими, такими як Л.С. Крючко, І.О. Кузнецова, О.В. Мартякова, Р.О. Піскунов, Л.І. Пошляк, В.А. Харченко, В.В. Ясишена.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте залишаються не вирішеними питання визначення управління грошовими потоками в системі управління діяльністю підприємства, яка має певні елементи, яким характерні різні властивості.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні ролі грошових потоків у системі управління діяльністю підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Будь-яке підприємство є відкритою системою, яка пов'язує діяльність поза межами підприємства та всередині самого підприємства [3, с. 139].

Сучасне підприємство – це складна відкрита виробничо-господарська й соціальна система, яка:

- складається зі взаємозалежних частин (виробництв, цехів, дільниць, служб тощо), діяльність яких впливає на кінцевий результат виробництва;

- взаємодіє із зовнішнім оточенням, з якого в систему надходять необхідні для виробничої діяльності фактори виробництва (входи) та в якому реалізуються й використовуються результати виробництва (виходи), а саме продукція, роботи, послуги;

- здійснює діяльність, спрямовану на задоволення потреб суспільства (зовнішнього середовища системи);

- має властивості, притаманні складним відкритим цілеспрямованим системам, тобто здійснює певні процеси протягом життєвого циклу продукції, реагує на зміну зовнішнього оточення й самостійно забезпечує свій розвиток (володіє властивістю самоорганізації);

- має характерне для складних систем поєднання властивостей цілісності та відокремленості, які певним чином впливають на її функціонування та розвиток [4, с. 6].

Кінцевими цілями будь-якого підприємства є створення продукції для задоволення потреб суспільства й потреби людини в праці.

Термін «система» з'явився в Древній Греції та має початкове значення «поєднання, організація, спілка» [5, с. 8]. У подальшому розвитку науки мали місце дослідження об'єктів як поєднання складових елементів, але формування теорії систем у вигляді окремого наукового напрямку вважається притаманним публікації робіт Л. фон Берталанфі, М. Месаровича, Дж. Фон Неймана, в яких основною ідеєю пізнання функцій окремих складових частин було їх дослідження через взаємозв'язки та роль таких елементів у цілому комплексі [5, с. 12-17].

Система – це сукупність взаємопов'язаних із середовищем елементів та характерних їм властивостей, які, перебуваючи у взаємодії один з одним, утворюють інтегративну цілісність [6, с. 6].

У найбільш широкому розумінні система є сукупністю взаємопов'язаних в єдине ціле елементів, кожний з яких обов'язково має хоча б одну властивість, що забезпечує функціонуван-

ня системи [7, с. 23]. Однак автором не наведено властивості функціонування системи.

Варто зазначити, що економічна система підприємства відображає взаємозв'язок виробничих ресурсів з обсягом виробництва продукції. Опосередкований товарним ринком обсяг виробництва продукції пов'язаний з доходом від реалізації продукції, а з урахуванням відрахувань податку на додану вартість – з чистим доходом від її реалізації. З іншого боку, утворювані в процесі виробництва продукції елементи операційних витрат складають виробничу собівартість, адміністративні витрати й витрати на збут продукції. Різниця між чистим доходом від реалізації продукції та собівартістю реалізованої продукції є валовим прибутком. Валовий прибуток з урахуванням адміністративних та збутових витрат, інших операційних доходів і витрат утворює операційний прибуток.

Операційний прибуток з урахуванням інших фінансових доходів і витрат утворює прибуток від звичайної діяльності, а з урахуванням податку на прибуток – чистий прибуток. Відношення чистого прибутку до витрат або капіталу складає рентабельність виробництва, яка впливає на фінансовий стан підприємства. Однак варто зазначити, що все починається з грошових коштів, які необхідні для діяльності підприємства в певному обсязі, тобто прибуток є розрахунковим показником, іншою річчю є грошові кошти. Будь-який бізнес ними починається та ними закінчується.

Отже, варто приділяти значну увагу ефективності функціонування економічної системи підприємства, ступінь досягнення якої відображений у її результативних показниках або фінансово-господарській діяльності підприємства.

Розглядаючи функціонування підприємства в технологічному аспекті, можемо його уявити як сукупність ресурсних потоків, що мають внутрішню та зовнішню природу. У першому разі потоки зосереджені в самому підприємстві. Вони відображають взаємні трансформації ресурсів підприємства (наприклад, за готівку куплені запаси сировини). Очевидно, що сукупний майновий потенціал підприємства не змінився. У другому разі потоки виходять за межі підприємства, пов'язують підприємство з контрагентами, при цьому майновий та фінансовий потенціали змінюються. Ця зміна здійснюється не обов'язково синхронізовано (наприклад, майновий потенціал збільшується, фінансовий стан погіршується; можливі й інші ситуації).

Одним із найкращих модельних уявлень про підприємства є його бухгалтерський баланс. У ньому знаходить відображення більшість операцій з ресурсами. Операції з ресурсами безпосередньо відображаються в балансі та визначають такі види потоків:

- матеріальні потоки (відпуск сировини у виробництво);

- розрахункові потоки (нараховані відсотки за користування кредитом);

- інформаційні потоки (повідомлення);
- сервісні потоки (послуги, що надаються в процесі замовлення, постачання, купівлі, подальшого обслуговування);
- людські потоки (працівники);
- грошові потоки (наприклад, отримані доходи у вигляді дивідендів від вкладення в акції якоїсь компанії).

Під потоком розуміють масу, що рухається, сукупність об'єктів, що утворюють єдине ціле.

Щодо основної мети підприємства саме грошові потоки мають першорядне значення. Найвиразніше ця теза виявляється у зіставленні потоку розрахунків та потоку грошових коштів. Оцінювання грошових потоків тією чи іншою мірою важливе під час прийняття управлінських рішень стратегічного характеру.

У технологічному аспекті грошові потоки пов'язують підприємство як суб'єкта бізнес-відносин з багатьма контрагентами, загальна сукупність яких піддається типізації (рис. 1).

У контексті економічних відносин, що визначають рух грошових коштів, підприємству протиставляються дебітори (фізичні та юридичні особи, які тимчасово користуються засобами цього підприємства) та кредитори (фізичні та юридичні особи, засобами яких тимчасово користується це підприємство). До загальної сукупності кредиторів відносять бюджет, а також до нього належать державний бюджет і місцеві бюджети, з якими у господарюючого суб'єкта виникають взаємини з податкових платежів. Із суб'єктами бізнес-відносин (зі звичайними кредиторами та дебіторами) фінансові відносини підприємство саме ініціює, тоді як з бюджетом вони зумовлюються вимогами податкового законодавства.

Ефективність функціонування економічної системи підприємства може бути досягнута за допомогою управління.

Управління – це ефективне досягнення мети підприємства шляхом планування, організації,

мотивації та контролю ресурсів. Система управління забезпечує умови, необхідні для реалізації поставлених цілей, причому вирішальне місце належить економічним методам цілеспрямованої дії на об'єкт управління [8, с. 15].

Мета управління системою – це збереження її стійкості під час переходу з одного стану в інший відповідно до визначених цілей [6, с. 6].

Система управління підприємством включає загальні та специфічні функції управління. Загальні функції включають планування, організацію, мотивацію, контроль та координацію [9, с. 137].

Варто зазначити, що загальні функції управління тісно пов'язані між собою та є складовими елементами кожної специфічної функції, хоча питома вага їх неоднакова. Високий рівень організації управління забезпечується через взаємодію, єдність, якісне та своєчасне виконання всіх функцій.

Під функцією управління варто розуміти відповідні види цілеспрямованої діяльності, пов'язані з управлінням виробництвом, зумовлені кооперацією та поділом праці всередині підприємства [10, с. 337].

Система управління рухом грошових коштів суб'єкта господарювання є індивідуальною для кожного підприємства, оскільки необхідно враховувати особливості його фінансово-господарської діяльності та специфічні умови зовнішнього й внутрішнього середовища її реалізації [11, с. 44].

На підприємстві необхідно створити таку систему управління грошовими потоками, яка б охоплювала основні аспекти управління діяльністю підприємства, зокрема управління товарно-матеріальними запасами, необоротними активами, дебіторською та кредиторською заборгованістю, власним капіталом [12, с. 295].

Система управління грошовими потоками на підприємстві – це набір методів, інструментів та прийомів цілеспрямованого, безперервного

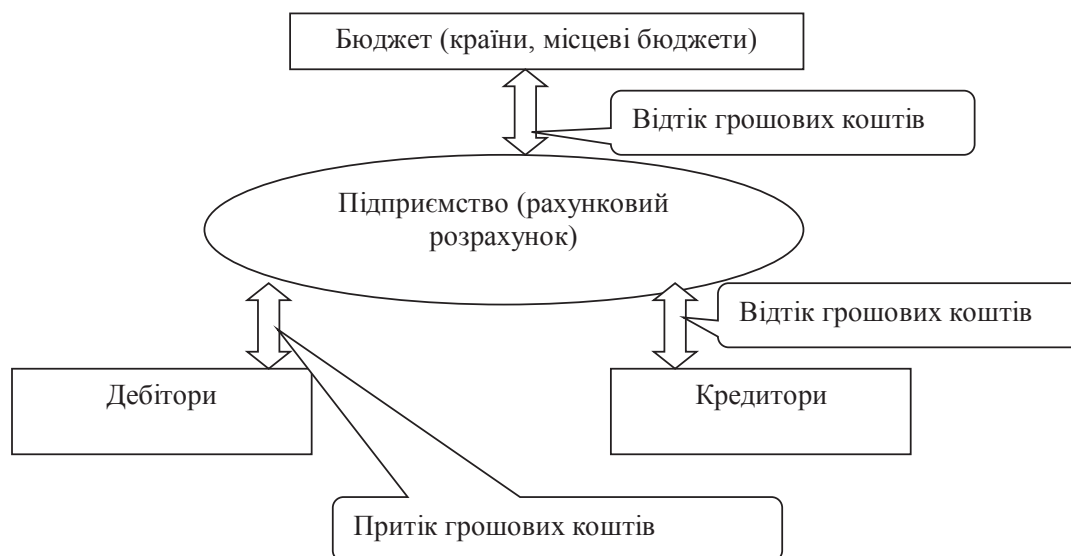

Рис. 1. Грошові потоки, що пов'язують підприємство з контрагентами бізнес-відносин

Джерело: складено автором

впливу з боку фінансової служби підприємства на рух грошових коштів для досягнення поставленої мети [13].

Однак, на думку автора, для управління грошовими потоками загальні функції управління можуть бути доповнені такими функціями, як облік, аналіз, регулювання, прогнозування.

І.О. Кузнецова підкреслює, що моніторинг можна розглядати як складову процесу управління підприємством, окрему стадію процесу управління, завданням якої є розпізнавання слабких сигналів [14, с. 93]. Наочно це видно на рис. 2.

У процесі управління підприємством грошові потоки є елементом зворотного зв'язку між керуючою та керованою системами. Суб'єкти управління передають управлінську інформацію на об'єкт управління. Змінюючи свій стан через зворотній зв'язок, об'єкт управління повідомляє керуючому органу про результати виконання наказу та свій новий стан. На базі аналітичних досліджень визначається взаємозв'язок між прямим та зворотним інформаційними потоками. Прямий зв'язок забезпечує параметри можливого впливу на об'єкт управління, а зворотній зв'язок оцінює ефективність такого впливу та доцільність його коригування.

Основними властивостями керованої системи є:

- ієрархічність, що передбачає, що оптимізація на верхніх рівнях менеджменту регулююче впливає на локальні рівні, оптимізація локальних рівнів визначає зону вибору параметрів дії системи (підприємства) на верхніх рівнях;
- багатокритеріальність, що передбачає наявність багатьох шляхів досягнення мети діяльності підприємства, а для визначення найкращого варіанта її реалізації необхідно здійснювати оптимізаційні розрахунки, визначальними з яких є виробничі та фінансово-економічні критерії;
- автономність, що характеризується відносною самостійністю у виборі форм і методів та організації господарської діяльності в умовах ринку;
- динамічність (інертність), що передбачає, що під час обґрунтування аналітичних результатів необхідно враховувати їх кінцеві наслідки для всієї виробничої системи та розглядати результативність аналітичних висновків протягом тривалого періоду;
- невизначеність, що проявляється в тому, що вихідні дані діяльності підприємства не

Рис. 2. Система управління грошовими потоками на підприємстві

Джерело: складено автором

можна вважати однозначними, значна частина вхідної інформації про перспективи розвитку підприємства (стійке забезпечення ресурсами, параметри виробництва та реалізації) залишається не визначеною, що робить неможливим однозначний розрахунок майбутнього стану підприємства на ринку, ускладнює прийняття рішень про його розвиток;

– самоорганізованість та адаптація, що передбачають можливість пристосування виробничої системи до зміни ринкового середовища під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів [8, с. 17].

Для поточних та потенційних інвесторів, що вкладають вільні ресурси в поточні активи будь-якого підприємства, основний інтерес полягає в здатності його менеджменту генерувати позитивні грошові потоки, які покривають витрати й забезпечують приріст прибутку. Внаслідок цього особлива увага інвесторів приділяється вільним грошовим потокам підприємства, які можуть бути в їх розпорядженні.

Розглядаючи функції управління грошовими потоками, зазначаємо, що планування грошових потоків – це процес розроблення системи планів та планових показників із формування грошових потоків підприємства з усіх видів його діяльності задля досягнення встановлених цілей розвитку та забезпечення ефективного функціонування підприємства, основним кінцевим результатом якого є показник динаміки чистого грошового потоку [15, с. 111]. Основними чинниками впровадження планування грошових потоків на підприємстві є насамперед недостатність грошових коштів для здійснення операційної, інвестиційної, фінансової діяльності, невідповідність надходжень і витрат, а також ризик втрати платоспроможності [16, с. 487]. На нашу думку, основними показниками планування грошових потоків є планування обсягу чистого грошового потоку від операційної діяльності; планування величини чистого грошового потоку від інвестиційної діяльності; планування обсягу чистого руху грошових коштів від фінансової діяльності.

Найважливішою ділянкою фінансової діяльності підприємств є планування потоків грошових коштів. Мета цієї діяльності полягає у раціональному пов'язуванні або синхронізації наявних грошових коштів для забезпечення фінансової рівноваги підприємства [16, с. 487].

У сучасній фінансовій літературі до основних методів прогнозування та планування грошових потоків підприємства належать нормативний метод; розрахунково-аналітичний метод; метод оптимізації фінансових рішень; фінансово-математичне моделювання [17, с. 47].

Організація – це ознака (властивість) явищ, речей, подій, що розглядаються як система, яка визначає взаємозалежну поведінку частин цілого [10, с. 213].

Функція організації грошових потоків включає:

– організацію грошових розрахунків із контрагентами на основі вибору форм розрахунків;

– організацію грошових розрахунків із контрагентами на основі розроблення заходів із синхронізації та збалансування платежів.

Організація грошових потоків може здійснюватися через центри відповідальності. В табл. 1 наведено центри відповідальності та зміст управління.

Таблиця 1

Зміст управління за центрами відповідальності

Центр відповідальності	Зміст управління
Центр витрат	Менеджер відповідає за видатки, що перебувають під його контролем.
Центр прибутку або доходів	Керуючий відповідальний за надходження від реалізації й видатки, наприклад підрозділ компанії, що займається випуском та реалізацією продукції.
Центр інвестування	Керуючі зазвичай відповідальні за надходження від реалізації й видатки, але, крім того, відповідають за прийняття рішень із капіталовкладень, отже, можуть впливати на розмір інвестицій.

Джерело: [19, с. 210]

У роботі [18, с. 760] виділено чотири центри відповідальності. Виокремлено центр прибутку та центр доходів, одним з основних показників якого може бути оцінка ефективності генерування грошовими притоками. Такий підхід дасть можливість більш достовірно планувати грошові надходження та використовувати їх під час складання бюджету грошових коштів.

В.В. Ясисена та Л.І. Пославська запропонували для організації управлінського обліку грошових потоків на промислових підприємствах запровадження центру фінансової відповідальності (ЦФВ), який є структурним підрозділом підприємства та контролює певний напрям фінансової діяльності. Після виділення ЦФВ виникає можливість визначення таких показників, як вплив кожного підрозділу компанії на підсумковий результат; ефективність роботи конкретних підрозділів (керівників, працівників); розмір фінансування для кожного підрозділу компанії [20, с. 247].

Автори зазначають, що деякі ЦФВ можуть одночасно бути центром витрат і центром доходу, тобто одночасно формувати вихідний та вхідний грошові потоки. Для таких ЦФВ доцільно виділяти основну й дворядну ступінь відповідальності [20, с. 247].

Однак, на думку автора, дослідники роблять основний акцент на організації управлінського та фінансового обліку, не приділяючи увагу іншим функціям управління.

Виходячи з цього, автор пропонує ввести центр відповідальності грошових потоків, який зосередить усі функції управління грошовими потоками та буде збирати, накопичувати, обробляти, систематизувати, контролювати та передавати інформацію про стан і рух грошових

потоків на запит керівництва, а саме голові правління, директора; фінансового відділу; планово-інвестиційного відділу.

Для функціонування системи управління необхідна різноманітна інформація. Варто зазначити, що облік надає інформацію, що є джерелом для проведення аналізу. Такою інформацією є:

- облік зовнішніх показників для інформаційної підтримки управління збалансованістю та синхронністю припливів і відтоків грошових коштів;

- облік збалансованості та синхронності надходження й витрачання грошових коштів за прямим методом.

За допомогою аналізу інформація перероблюється в придатну для прийняття управлінських рішень. На думку автора, найбільш доцільно проводити аналіз обсягу чистого грошового потоку на основі горизонтальної оцінки; чистого грошового потоку за видами діяльності; збалансованості та синхронності грошових потоків; факторів, що визначають обсяг чистого руху грошових коштів.

Контроль є кінцевою функцією менеджменту, а прорахунки та недоліки у його виконанні приводять до погіршення результатів господарювання. Водночас належний контроль сприяє досягненню поставлених цілей. Контроль є таким типом діяльності щодо управління підприємством, який дає змогу вчасно виявити проблеми, розробити та вжити заходів, які спрямовані на коригування процесу та змісту роботи в організації до того часу, коли проблеми набудуть ознак кризи. Водночас контроль дає змогу виявити та поширити позитивні починання, підтримувати найбільш ефективні напрями діяльності на підприємстві [21, с. 898].

Контроль грошових потоків передбачає визначення:

- відповідності фактичного використання коштів їх плановому формуванню та розподілу на основі системи контрольних показників;

- збалансованості та синхронності грошових потоків у встановлені контрольні терміни;

- стандартизації форм подання звітів про фактичне використання коштів.

Автор роботи [21, с. 899] зазначає, що ефективність контролю грошових потоків значною мірою залежить від повноти та якості його інформаційного забезпечення.

Регулювання – це функція менеджменту щодо вивчення змін та факторів зовнішнього середовища, що мають вплив на якість управлінського рішення та ефективність функціонування системи менеджменту фірми, вжиття заходів із доведення (удосконалення) параметрів «входу» системи або процесів в ній до нових потреб «виходу» споживачів [10, с. 264].

Регулювання руху грошових потоків – процес розроблення, реалізації та контролювання управлінських рішень, спрямованих на встановлення необхідної взаємодії частин елементів системи, що сприяє її впорядкуванню та забез-

печує формування, розподіл і використання грошових ресурсів [6].

У процесі реалізації функції регулювання мають виконуватися збалансування грошових потоків, синхронізація надходжень і відтоків грошових коштів.

Стимулювання – це спонукання до дії, спонукальна причина [10, с. 296]. Основними функціями стимулювання грошових потоків є максимізація чистого грошового потоку від операційної діяльності, дотримання оптимальної структури чистого грошового потоку підприємства, збалансованість і синхронність грошових потоків.

Важливим елементом управління грошовими потоками підприємства є прогнозування грошових потоків, під яким розуміють передбачення ймовірного майнового стану грошових потоків підприємства на майбутнє. Прогнозування грошових потоків має виконувати основні завдання загальної стратегії підприємства [20, с. 250].

Прогноз грошових потоків в умовах кризи ускладнюється тим, що деякі показники важко спрогнозувати. Це пов'язане з нестабільністю та постійними змінами в економічній, законодавчій, соціальній та політичній сферах.

Прогнозування є проміжним етапом після проведення аналізу грошових потоків і перед початком процесу планування [20, с. 250].

У перекладі з латинської мови («monitor») моніторинг означає того, що застерігає. Поняття «моніторинг» вперше з'явилося в 1971 році у рекомендаціях спеціальної комісії з проблем навколишнього середовища при ЮНЕСКО та стало розвиватися в практиці природничих наук (біологія, екологія, метеорологія тощо) задля дослідження стану навколишнього природного середовища, погодних явищ, циклу життя рослин і тварин, сезонних кліматичних змін, стану організму людини. Його застосовують із різними цілями, сутність моніторингу у цьому разі визначають як постійне спостереження за будь-яким явищем або процесом задля запобігання можливим небажаним критичним ситуаціям [14, с. 93].

Дієздатність моніторингу забезпечується реалізацією двох взаємопов'язаних функцій, а саме превентивної (виявлення та попередження проблем в управлінні, визначення їх причин та усунення можливих наслідків) та контрольної (постійний моніторинг результатів управління грошовими потоками задля оцінювання їх відповідності певному рівню).

Останніми роками моніторинг широко використовується в економічній науці. І.О. Кузнецова зазначає, що моніторинг треба розглядати як одну зі стадій процесу управління, він повинен передувати стадії формування плану діяльності [14, с. 95].

Моніторинг – це стадія процесу управління, яка є безперервним систематичним наглядом, оцінюванням та прогнозом параметрів зовнішнього середовища підприємства задля отримання інформації про загрози та можливості для

розроблення управлінських впливів превентивного характеру. За допомогою моніторингу визначають наявність змін зовнішнього середовища, характер цих змін та їхній вплив на діяльність підприємства [14, с. 95].

Висновки. Ефективно організована система управління грошовими потоками на підприємстві забезпечує самофінансування підприємства, його фінансову стійкість, розвиток підприємства. Система управління підприємством реалізується через загальноприйняті та специфічні функції управління. Для визначення наявності змін зовнішнього середовища та його впливу на діяльність підприємства використовують моніторинг. Перспективи подальших розробок будуть полягати в оцінюванні ефективності управління грошовими потоками підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Мартякова О.В., Харченко В.А. Грошові потоки в системі управління фінансово-господарською діяльністю підприємства. *Наукові праці ДонНТУ. Серія: Економічна*. 2007. Вип. 32. С. 158-162.
2. Литвинчук Т.В. Грошові потоки в системі управління підприємством. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 6. Т. 1. С. 86-90.
3. Теоретичні, методологічні та практичні аспекти конкурентоспроможності підприємств : монографія / за заг. ред. О.Г. Янкового. Одеса : Атлант, 2017. 514 с.
4. Внутрішній економічний механізм підприємства : навчальний посібник / за ред. М.Г. Грецака. Київ : КНЕУ, 2001. 228 с.
5. Старіш О.Г. Системологія : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 232 с.
6. Піскунов Р.О. Регулювання руху грошових потоків в системі управління фінансовими ризиками : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» ; ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Харків, 2013. 22 с.
7. Виноградова Е.В. Оптимізація управління денежними потоками підприємства : монографія. Донецьк : ДонНУЕТ, 2007. 194 с.
8. Економічний аналіз : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. Ф.Ф. Бутинця. Житомир : ПП «Рута», 2003. 680 с.
9. Семенова В.Г. Управління інтелектуальною власністю підприємств: теорія та практика : монографія. Одеса : Атлант, 2015. 321 с.
10. Осовська Г.В., Юшкевич О.О., Завадський Й.С. Економічний словник. Київ : Кондор, 2007. 358 с.
11. Крючко Л.С. Створення системи управління грошовими потоками як запорука фінансової стабільності підприємства. *Агросвіт*. 2014. № 8. С. 43-45.
12. Коваленко О.Г. Система управління денежними потоками підприємства. *Молодой ученый*. 2014. № 20. С. 295-297.
13. Никулина Н.Н., Суходоев Д.В., Эриашвили Н.Д. Финансовый менеджмент организации. Теория и практика : учебное пособие. Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2012. 511 с.
14. Кузнецова І.А. Моніторинг як складова процесу управління підприємством хлібопродуктів: теорія та методологія : монографія. Одеса : Друкарський дім, 2009. 228 с.
15. Головка Т.В. Планування грошових потоків підприємства: нова парадигма. *Вісник ХНТЕУ*. 2017. № 4. С. 104-113.
16. Чижисин О.І. Управлінські аспекти раціоналізації використання грошових ресурсів підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 17. С. 486-490. URL: <http://global-national.in.ua/pro-zhurnal> (дата звернення: 10.01.2019).
17. Лапіна І.С. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. Одеса : Атлант, 2016. 313 с.
18. Уколова С.А. Методологические подходы к построению управленческого учета денежных потоков. *Фундаментальные исследования*. 2012. № 6-3. С. 758-762.
19. Тридід О.М. Принципи та підходи до управління доходами. *Бізнес-Інформ*. 2012. № 9. С. 209-211.
20. Ясишена В.В., Пославська Л.І. Систематизація основних елементів управління грошовими потоками підприємств. *Економічний простір*. 2016. № 106. С. 241-254.
21. Томчук В.В. Контроль грошових потоків та його інформаційне забезпечення у сільськогосподарських підприємствах. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 17. С. 898-902. URL: <http://global-national.in.ua/pro-zhurnal> (дата звернення: 10.01.2019).

REFERENCES:

1. Martjakova O.V., Kharchenko V. A. (2007) Ghroshovi potoky v systemi upravlinnja finansovo-ghospodarskoju dijajlnistju pidpryjemstva [Cash flows in the system of management of financial and economic activity of the enterprise]. *Naukovi praci DonNTU. Serija: Ekonomichna*, vol. 32, pp. 158-162.
2. Lytvynchuk T.V. (2009) Ghroshovi potoky v systemi upravlinnja pidpryjemstvom [Cash flows in the enterprise management system]. *Visnyk Khmeljnyckogho nacionaljnogho univer-sytetu*, no. 6, vol. 1, pp. 86-90.
3. *Teoretychni, metodologichni ta praktychni aspekty konkurentospromozhnosti pidpryjemstv* (2017) [Theoretical, methodological and practical aspects of enterprise competitiveness : monograph]. Odessa : Atlant (in Ukrainian).
4. *Vnutrishnij ekonomichnyj mekhanizm pidpryjemstva* (2001) [Internal economic mechanism of the enterprise : a tutorial]. K. : KNEU (in Ukrainian).
5. Starish O.Gh. (2005) *Systemologhija* [Systemology : a tutorial]. K. : Centr navchaljnoji literatury (in Ukrainian).
6. Piskunov R.O. (2013) *Reguljuvannja rukhu ghroshovykh potokiv v systemi upravlinnja finansovymy ryzykamy* [Regulation of cash flow in the system of financial risk management] (PhD Thesis), Kharkiv : KhNU im. V.N. Karazina.
7. Vynogradova E.V. (2007) *Optymyzacija upravlenija denezhnyimi potokamy predpryjatja* [Optimization of cash flow management of the enterprise : monograph]. Doneck : DonNUET (in Ukrainian).
8. *Ekonomichnyj analiz* (2003) [Economic analysis : a textbook for students of higher education]. Zhytomyr : PP "Ruta" (in Ukrainian).
9. Semenova V.Gh. *Upravlinnja intelektualjnoju vlasnistju pidpryjemstv: teorija ta praktyka* [Enterprise intellectual property management: theory and practice : monograph]. Odessa : Atlant (in Ukrainian).
10. Osovs'ka G.V., Yushkevich O.O., Zavads'kiy Y.S. (2007) *Ekonomichnyy slovník*. [Economic Dictionary]. Kiyv : Kondor (in Ukrainian).
11. Krjuchko L.S. (2014) *Stvorennja systemy upravlinnja ghroshovyvymy potokamy jak zaporuka finansovoji stabiljnosti pidpryjemstva* [Creation of a system of cash flow management as a guarantee of financial stability of the enterprise]. *Aghrosvit*, no. 8, pp. 43-45.

12. Kovalenko O.G. (2014) Sistema upravleniya denezhnymi potokami predpriyatiya. [Enterprise cash flow management system]. *Molodoy uchenyy*, no. 20, p. 295-297.
13. Nikulina N.N., Sukhodoev D.V., Eriashvili N.D. (2012) Finansovyy menedzhment organizatsii. Teoriya i praktika. [Financial management of the organization. Theory and Practice. study guide]. M. : YuNITI-DANA (in Russian).
14. Kuznecova I.A. (2009) Monitoryng jak skladova procesu upravlinnja pidpryjemstvom khliboproduktiv : teoriya ta metodologhija [Monitoring as a component of the process of managing a bakery enterprise: theory and methodology : monograph]. Odesa : Drukarskyj dim (in Ukrainian).
15. Gholovko T.V. (2017) Planuvannja ghroshovykh potokiv pidpryjemstva: nova paradyghma [Enterprise cash flow planning: a new paradigm]. *Visnyk KNTEU*, no 4. pp. 104-113.
16. Chyzyshyn O.I. (2017) Upravlinsjki aspekty racionalizaciji vykorystannja ghroshovykh resursiv pidpryjemstva [Management aspects of rationalizing the use of enterprise cash resources]. *Ghlobaljni ta nacionaljni problemy ekonomiky [Global and national problems of economy]*, vol. 17, pp. 486-490. Available at: <http://global-national.in.ua/pro-zhurnal> (accessed: 10 January 2019).
17. Lapina I.S. (2016) Finansovyj menedzhment : navchalnyj posibnyk [Financial Management : a tutorial]. Odesa : Atlant (in Ukrainian).
18. Ukolova S.A. (2012) Metodologicheskie podkhody k postroeniyu upravlencheskogo ucheta denezhnykh potokov [Methodological approaches to the construction of cash flow management accounting]. *Fundamental'nye issledovaniya*, no. 6, p. 3, pp. 758-762.
19. Trydid O.M. (2012) Pryncypy ta pidkhody do upravlinnja dokhodamy [Principles and approaches to revenue management]. *Biznes-Inform*, no. 9, pp. 209-211.
20. Jasyshena V.V., Poslavsjska L.I. (2016) Systematyzacija osnovnykh elementiv upravlinnja ghroshovymy potokamy pidpryjemstv [Systematization of the main elements of enterprise cash flow management]. *Ekonomichnyj prostir*, no. 106, pp. 241-254.
21. Tomchuk V.V. (2017) Kontrolj ghroshovykh potokiv ta jogho informacijne zabezpechennja u siljskoghospodarskykh pidpryjemstvakh [Control of cash flows and information support in agricultural enterprises]. *[Global and national problems of economy]*, vol. 17, pp. 898-902. Available at: <http://global-national.in.ua/pro-zhurnal> (accessed: 10 January 2019).